

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TƯ PHÁP

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

MẠC THỊ HOÀI THƯƠNG

**TRÁCH NHIỆM CỦA QUỐC GIA TRONG ĐẢM BẢO
AN TOÀN HẠT NHÂN THEO QUY ĐỊNH CỦA PHÁP LUẬT
QUỐC TẾ, THỰC TIỄN THỰC THI Ở MỘT SỐ QUỐC GIA
VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM ĐỐI VỚI VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2018

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TƯ PHÁP

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

MẠC THỊ HOÀI THƯƠNG

**TRÁCH NHIỆM CỦA QUỐC GIA TRONG ĐẢM BẢO
AN TOÀN HẠT NHÂN THEO QUY ĐỊNH CỦA PHÁP LUẬT
QUỐC TẾ, THỰC TIỄN THỰC THI Ở MỘT SỐ QUỐC GIA
VÀ BÀI HỌC KINH NGHIỆM ĐỐI VỚI VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Luật quốc tế

Mã số : 62 38 01 08

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Đoàn Năng

HÀ NỘI - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu nêu trong luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của luận án chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

Mạc Thị Hoài Thương

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	1
<i>Chương 1: TỔNG QUAN VỀ TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU</i>	7
1.1. Đánh giá các công trình nghiên cứu ở nước ngoài	7
1.2. Đánh giá các công trình nghiên cứu ở Việt Nam	23
1.3. Các vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu và phương pháp giải quyết vấn đề	32
1.4. Các câu hỏi nghiên cứu và giả thuyết nghiên cứu	33
<i>Chương 2: MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ TRÁCH NHIỆM QUỐC GIA BẢO ĐẢM AN TOÀN HẠT NHÂN</i>	35
2.1. Khái niệm an toàn hạt nhân	35
2.2. Khái niệm trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân	42
2.3. Cơ sở xác định trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân	52
2.4. Nội dung trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân	56
<i>Chương 3: PHÁP LUẬT QUỐC TẾ VỀ TRÁCH NHIỆM QUỐC GIA ĐẢM BẢO AN TOÀN HẠT NHÂN VÀ THỰC TIỄN THỰC HIỆN TẠI MỘT SỐ QUỐC GIA</i>	65
3.1. Sự hình thành và phát triển các quy định pháp luật quốc tế về trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân	65
3.2. Thực trạng pháp luật quốc tế về trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân	74
3.3. Thực tiễn thực thi trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân tại một số quốc gia	95
3.4. Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam	116
<i>Chương 4: THỰC HIỆN TRÁCH NHIỆM QUỐC GIA ĐẢM BẢO AN TOÀN HẠT NHÂN TẠI VIỆT NAM VÀ MỘT SỐ KIẾN NGHỊ</i>	120
4.1. Chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về phát triển, ứng dụng năng lượng hạt nhân	120

4.2.	Khái quát tình hình sử dụng năng lượng nguyên tử vì mục đích hòa bình ở Việt Nam	123
4.3.	Trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân theo quy định của pháp luật và các điều ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên	126
4.4.	Thực tiễn thực hiện trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân của Việt Nam	141
4.5.	Một số đánh giá về thực tiễn thực hiện trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân tại Việt Nam	152
4.6.	Phương hướng và giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực thi trách nhiệm quốc gia đảm bảo an toàn hạt nhân ở Việt Nam	155
	KẾT LUẬN	167
	DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI ĐÃ ĐƯỢC CÔNG BỐ	169
	DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	170
	PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

ATHN : An toàn hạt nhân

NLHN : Năng lượng hạt nhân

NLNT : Năng lượng nguyên tử

DANH MỤC CÁC BẢNG

Số hiệu bảng	Tên bảng	Trang
4.1	Hệ thống hoạt động diễn tập thực hành công ước thông báo sớm sự cố hạt nhân của Việt Nam	148

DANH MỤC CÁC HÌNH

Số hiệu hình	Tên hình	Trang
3.1	Hoạt động quản lý của US.NRC	106
3.2	Sơ đồ chuyển đổi các tổ chức trong quá trình tái cơ cấu cơ quan pháp quy hạt nhân của Nhật Bản	107
4.1	Mô hình văn bản pháp luật và tiêu chuẩn an toàn của Việt Nam	128

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Năng lượng hạt nhân ngày càng được ứng dụng rộng rãi trong nhiều lĩnh vực khác nhau của đời sống như: y tế, nông nghiệp, công nghiệp, thăm dò và khai thác khoáng sản... Năng lượng hạt nhân là một giải pháp kinh tế, an toàn và là nguồn năng lượng sạch đảm bảo sự phát triển bền vững trong việc thỏa mãn nhu cầu điện năng đang tăng mạnh trên thế giới. Chính vì vậy, phát triển nguồn năng lượng hạt nhân (viết tắt là NLHN) là sự lựa chọn cần thiết cho sự phát triển kinh tế của nhiều quốc gia và Việt Nam cũng không phải ngoại lệ.

Tuy nhiên hiện nay, cộng đồng quốc tế đang phải đối mặt với thách thức lớn trong sử dụng NLHN đó là nguy cơ mất an toàn hạt nhân (viết tắt là ATHN). Một vấn đề cố hữu trong việc sử dụng NLHN là bức xạ không thể nhìn thấy được và không ai có thể ngăn chặn sự lan truyền của nó xuyên qua bầu khí quyển tới các quốc gia xung quanh. Do đó, việc sử dụng NLHN có nguy cơ cao sẽ gây ra thiệt hại hạt nhân xuyên biên giới đối với môi trường của quốc gia khác. Để đảm bảo ATHN, cộng đồng quốc tế phải có những biện pháp đảm bảo an toàn ngăn ngừa tai nạn hạt nhân và những hậu quả nguy hại của chúng.

Số lượng lò phản ứng hạt nhân được sử dụng cho các mục đích hòa bình ngày một tăng, nguy cơ xảy ra sự cố vì vậy cũng sẽ tăng. Sau sự cố hạt nhân Chernobyl và Fukushima, nhiều quốc gia đã cải cách mạnh mẽ về chính sách sử dụng NLHN, cơ cấu tổ chức cũng như quy trình đảm bảo ATHN. Có thể nói, chưa bao giờ trên thế giới vấn đề đảm bảo ATHN và trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN lại trở thành chủ đề nóng được bàn thảo với tần suất cao như hiện nay. Trong bối cảnh đó, việc nghiên cứu pháp luật quốc tế, kinh nghiệm các quốc gia trên thế giới và các quy định pháp luật Việt Nam về trách nhiệm đảm bảo ATHN là vô cùng cấp thiết vì những lý do sau:

Thứ nhất, nhằm làm rõ và quán triệt sâu sắc các chủ trương, chính sách liên quan đến vấn đề phát triển NLHN vì mục đích hòa bình mà Đảng và Nhà nước ta đã

đề ra trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX của Đảng về Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2001 - 2010, với định hướng: "*Nghiên cứu phương án sử dụng năng lượng hạt nhân*" và Nghị quyết số 20-NQ/TW ngày 01/11/2012 của Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về phát triển khoa học và công nghệ phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.

Thứ hai, nghiên cứu hệ thống hóa, làm sâu sắc hơn cơ sở lý luận và pháp lý cho việc thực hiện trách nhiệm của các quốc gia trong đảm bảo ATHN. Xác định nguyên lý cơ bản trong xác định trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN, cơ sở xác định trách nhiệm, nội dung trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN.

Thứ ba, khắc phục những hạn chế bất cập trong Luật Năng lượng nguyên tử (NLNT) Việt Nam năm 2008 về trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN. Kế hoạch sửa đổi, bổ sung Luật NLNT đã được đưa vào Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh của Quốc hội nhiệm kỳ Khóa XIII (Nghị quyết số 20/2011/QH13 ngày 26/11/2011). Việc sửa đổi Luật NLNT đồng thời cũng là một nhiệm vụ của Chương trình hành động thực hiện Nghị quyết số 20-NQ/TW ngày 01/11/2012 của Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về phát triển khoa học và công nghệ phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.

Mặc dù Dự án điện hạt nhân Ninh Thuận đã bị tạm dừng theo Nghị quyết số 31/2016/QH14 ngày 22/11/2016 của Quốc hội khóa XI nhưng việc sửa đổi, bổ sung Luật NLNT vẫn là vấn đề bức thiết. Bởi lẽ, Việt Nam ngoài điện hạt nhân, NLHN đã và đang được ứng dụng khá rộng rãi trong các lĩnh vực khác nhau với công nghệ kỹ ngày càng cao và đa dạng.

Thứ tư, đề xuất những giải pháp tăng cường hiệu quả đảm bảo ATHN Việt Nam trước xu hướng phát triển điện hạt nhân các quốc gia láng giềng như Malaysia, Indonesia, Trung Quốc... Đặc biệt các nhà máy điện hạt nhân của Trung Quốc ở gần lãnh thổ Việt Nam.

Từ những lý do trên, với mong muốn có những đóng góp nhất định trong việc xây dựng, hoàn thiện và tổ chức thực hiện các quy phạm pháp luật Việt Nam

về ATHN, nghiên cứu sinh đã chọn đề tài: "***Trách nhiệm của quốc gia trong đảm bảo an toàn hạt nhân theo quy định của pháp luật quốc tế, thực tiễn thực thi ở một số quốc gia và bài học kinh nghiệm đối với Việt Nam***" làm đề tài nghiên cứu của mình.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu đề tài

Mục đích nghiên cứu đề tài là làm sáng tỏ những vấn đề lý luận và thực tiễn về trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN thông qua việc nghiên cứu một cách sâu sắc và toàn diện các quy định của pháp luật quốc tế, thực tiễn thi hành tại một số quốc gia điển hình trên thế giới và thực tiễn tại Việt Nam. Trên cơ sở đó đưa ra các đề xuất, kiến nghị nhằm hoàn thiện pháp luật về trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN tại Việt Nam.

Để thực hiện mục đích trên, luận án đề ra các nhiệm vụ nghiên cứu sau:

Thứ nhất, làm sâu sắc hơn các vấn đề lý luận về trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN như: từ khái niệm trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN như: từ định nghĩa trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN, đặc điểm của trách nhiệm quốc gia trong đảm bảo ATHN, chỉ ra nội dung và những điểm đặc thù so với trách nhiệm quốc gia ở các lĩnh vực khác.

Thứ hai, nghiên cứu một cách hệ thống, toàn diện nội dung các quy định pháp luật quốc tế về trách nhiệm quốc gia đảm bảo ATHN. Xem xét trách nhiệm quốc gia theo quy định luật quốc tế nhằm ngăn chặn, giảm bớt và khắc phục những thiệt hại do tai nạn hạt nhân gây ra.

Thứ ba, tổng hợp, phân tích, đánh giá thực tiễn và hiệu quả thi hành pháp luật một số quốc gia trên thế giới về trách nhiệm quốc gia trong đảm bảo ATHN, từ đó rút ra bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.

Và cuối cùng, nghiên cứu các quy định của pháp luật Việt Nam về vấn đề trách nhiệm quốc gia trong đảm bảo ATHN; Đánh giá những ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân của những hạn chế của những quy định đó; Xác định phương hướng và đề xuất giải pháp toàn diện nhằm hoàn thiện pháp luật, đồng thời nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật Việt Nam về trách nhiệm quốc gia trong đảm bảo ATHN.